

Mazalová, Lucie

Duchovní lyrika

In: Mazalová, Lucie. *Čítanka snadných textů ze středověké latiny*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, pp. 50-55

ISBN 978-80-210-6969-5; ISBN 978-80-210-6972-5 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/130510>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

VII. Duchovní lyrika

V rámci oddílu duchovní lyriky představím jednu z nejstarších písní, které u nás vznikly – anonymní vánoční píseň s incipitem *Puer natus in Bethleem*, která pochází pravděpodobně z přelomu 13. a 14. st.⁴⁰ Dále uvádím píseň, sekvenci a hymnus Jana z Jenštejna (Iohannes Ienstein, 1349–1400) – básníka, teologa, třetího pražského arcibiskupa a kancléře krále Václava IV.⁴¹ Jan z Jenštejna skládal kromě těchto typů sladeb tropy, oficia a veršované modlitby.⁴²

40 NECHUTOVÁ, J. *Latinská literatura*, s. 96.

41 SPUNAR, P. Iohannes Ienstein. In SLS, s. 325.

42 Pro základní orientaci v užitých pojmech: SLS nebo NECHUTOVÁ, J. *Latinská literatura*, s. 92–96.

Puer natus in Bethleem (cantio, cantilena)

<De nativitate Cristi>

1.

Puer natus in Bethleem
unde gaudet Iherusalem;
assumpsit carnem filius
dei patris altissimi;
per Gabrielem nuncium
uirgo concepit filium.

3.

Reges de Saba veniunt,
aurum, thus, myrram offerunt;
intrans domum invicem
salutant nouum hominem;
trino vni sempiterno
benedicamus domino.

2.

Tamquam sponsus de thalamo
processit matris vtero;
ponitur <in> presepio
qui regnat sine termino;
cognouit bos et asinus,
quod puer esset dominus.

4.

Gaudet chorus celestium
et angeli canunt deo
palamque fit pastoribus;
in terris pax hominibus;
cui semper angelicas
deo dicamus gracias.

(Geistliche Lieder und Gesänge in Böhmen. Band II, 1. Bearbeitet von B. Böse, F. Schäfer, herausgegeben von H. Rothe. Köln, Wien: Böhlau Verlag, 1988, 170a, s. 179–180. V Analecta hymnica medii aevi I. Ed. G. M. Dreves. Leipzig: Fues's Verlag, 1886, 178, s. 163–164.)

Slovní zásoba

assumo, ere, sumpsi, sumptum – vzít na sebe

sponsus, i, m. – snoubenec, ženich

praesepeum, ii, n. – jesle

thus = tus, turis, n. – kadidlo

myrra (murrha, murra, myrrha), ae, f. – myrha

angelicus, a, um – andělský

Jan z Jenštejna – *De beata Virgine*

Cantilena

1.
Quid modo dictarem
Teque commendarem
Cantuque dulci psallerem
De te, o virgo pia?

Tu laude dignior,
Tu cantu dulcior,
Tu carmine iucundior,
Semper virgo Maria.

Gaude, in Dei lumine,
Virgo, illustrata,
Sine virili semine
Puero fecundata,
De glorioso nomine
Iesu mater vocata.

2.
Tu ardes amore,
Tu nites decore,
Tuque praepolles honore,
Tu stillas dulcore.

Tu callis erranti,
Tu portus natanti,
Tu spes in exsilio,
Tu lumen in obscuro (...)

(Analecta Hymnica Medii Aevi 48. Hymnographi Latini. Lateinische Hymnedichter des Mittelalters. Herausgegeben von C. Blume, G. M. Dreves. Leipzig: O. R. Reisland, 1905, 413, s. 441.)

Slovní zásoba

illustratus, a, um – ctihodný

virilis, e – mužský

ardeo, ere, arsi, arsurus – planout

niteo, ere, ui, — – třpytit se, lesknout se

praepolleo, ere, ui, — – vymýkat se (ve smyslu převyšovat někoho nebo něco)

stillo, are, avi, atum – stékat, řinout (pův. kapat)

dulcor, oris, m. – sladkost

callis, is, m./f. – stezka

Jan z Jenštejna – *In festo B. M. V. ad nives*

Sekvence

1.

Eburnea,
Nivea,
Lactea,

2a

Liliata,
Margarita,
Fulgida,

3a

Caelis admiranda
Et saeculis praedicanda,

4a

Quos pellicit falsitas
Perimit vanitas,

5a

O mater Dei,
Carens omni
Macula,
[Lucida],
Facula,
Candens nubecula,

6a

Ut fruamur caelico
Pane angelico,

7a

Cuius tu confringe
Cervicem, mitissima;
Fortissima,
Aduva,
Depelle noxia;

8a

Tecum qui solio
sedet sidereo,

2b

Alba, nitens,
Candens virgo
Maria.

3b

Cantica tuorum
Suscipe famulorum,

4b

Taeterrimis, sordidis
Vitiis implicat.

5b

Manna quae pluis
Semper tuis
Servulis,
Optima,
Nobis da
Iugiter gaudia,

6b

Ne ruamus callido,
Sub hoste bellico,

7b

Christum nobis ducem
In valle miserrima,
Pulcherrima,
Con dona,
Donet, qui aethera,

8b

Quem prece supplici
Flagita, nancisci

9

Ut possimus

Gaudiorum gaudia.

(*Analecta Hymnica Medii Aevi* 48. *Hymnographi Latini. Lateinische Hymnedichter des Mittelalters.*
Herausgegeben von C. Blume, G. M. Dreves. Leipzig: O. R. Reisland, 1905, 393, s. 424–425.)

Slovní zásoba

eburneus, a, um – bělostný jako slonovina
 liliatus, a, um – bílý jako lilie
 margarita, ae, f. – perla
 candeo, ere, ui, — – být běloskvoucí, lesknout se
 pellicio, ere, lexi, lectum – zlákat
 perimo, ere, emi, emptum – zahubit
 implico, are, avi, atum – ovíjet, zaplétat
 macula, ae, f. – skvrna, hanba
 facula, ae, f. – pochodeň
 nubecula, ae, f. – mráček
 manna (neskoln. nebo ae, f.)
 pluit, ere, pluit, — – původně přšet, přenes. hustě padat
 iugiter – trvale
 ruo, ere, rui, rutum – řítit se
 callidus, a, um – lstivý
 noxius, a, um – škodlivý
 solium, ii, n. – trůn
 sidereus, a, um – hvězdný
 supplex, plicis – pokorný
 flagito, are, avi, atum – usilovně žádat
 nancisor, nancisci, nactus sum – dosáhnout

Jan z Jenštejna – *De corpore Christi*

Hymnus

<p>1.
Ave, pascha sacrum,
Sanguinis lavacrum,
Manna, nectar rite
Tu caelestis vitae.</p>	<p>2.
Salve, sacer panis,
Deifice favus,
Vera ferax vitis
Spiritalis sitis.</p>
<p>3.
Iesu corpus, ave,
Gustu praesuave,
O memoriale
Dulce, cordiale.</p>	<p>4.
Christi salve sanguis,
Quem profudit anguis
Cruce soporatus,
Membris perforatus.</p>
<p>5.
Victus beatorum,
Salus viatorum,
Corda filiorum
Reple tu tuorum.</p>	<p>6.
Flagrans odor mentis
Es concupiscentis,
Amoris ingentis,
Indeficientis.</p>

(*Analecta Hymnica Medii Aevi* 48. *Hymnographi Latini. Lateinische Hymnedichter des Mittelalters.* Herausgegeben von C. Blume, G. M. Dreves. Leipzig: O. R. Reisland, 1905, 401, s. 431.)

Slovní zásoba

deificus, a, um – božský
 favus, i, m. – plástev, med
 ferax, feracis (+gen.) – bohatý, úrodný (na něco)
 gustus, us, m. – chuť
 crux, crucis, f. – kříž
 victus, us, m. – potrava
 salus, utis, f. – spása
 indeficiens, entis – nevyčerpatelný